

A Fekete Angyal

A hogy mondani szokták, amikor e sorokat írom, még messze a végkifejlet. Nem lehet tudni, hogyan végződik a történet, mi lesz Faludi Tímea – mert azt már tudjuk, hogy így hívják – sorsa. De eddig is töprengésre okot adó, sokféle az esemény és a tanulság. Magunkról, a betegekről, a nővérekről, az orvosokról, az egészségügyről, a társadalomról, a médiáról, a politikáról, az etikáról, a jogról, az igazságról, a bizalomról, a kollegialitásról, a hatóságokról... szól egyfajta sajátos sűrítéssel a Fekete Angyal néven elhíresült fiatal ápolónő története. A kevesebb is sok lenne. Nehéz szembesülni önmagunkkal. Hiszen, ha van érték, amelyben ez a végzetesen polarizálódó, a minimális erkölcsi-érzelmi-emberi értékek mentén is konszenzusképtelen magyar társadalom egyetért, az az élet tisztelete. Legyen szó akár magzati életről vagy a haldoklók utolsó napjairól. Vagy ez sem igaz?

Miért épülnek nálunk azonnal barikádok, kényszerpályák, és kerülnek tisztességes emberek, jó szakemberek szembe egymással, amikor valójában egymás mellett volna a helyük?

Miért nem megengedett, hogy az ügyet feljelentésével elindító, tehát jogszerűen eljáró, igazgatási, finanszírozási gondokkal, munkaerőhiánnyal küszködő, érthetően fáradt, de több mint egy évtizede helytálló igazgató a rendkívüli helyzetben olyat is mondjon, ami nem igazán szerencsés? De az esettől függetlenül nagyon igaz. A magyar egészségügyben bármi előfordulhat. Persze másutt is. De minket a magunk baja érdekel, nem általában a „vészhelyzetekkel” jellemezhető egészségügy gondjai. A késői Kádár-korszakban, a fokozódó anarchiában, a rendszer összeomlása előtt járta a mondás: „Az is csoda, hogy reggel elindulnak a villamosok.”

Az is csoda, hogy a magyar egészségügy egyáltalán működik, bizonyos szegmenseiben világszínvonalon, az átlagot tekintve is jó teljesítményt nyújtva, egyre kritikussabban alulfinanszírozva (és még ennek a finanszírozásnak a módja is abszurd, csalásra ösztönző), valódi tulajdonosok nélkül, most már valóban utolsó tartalékaiból élve, a megalázó és volumenében is csökkenő paraszolvencia által működtetve,

végző esélyeit keresve. Ezt a végző esélyt szeretné nyilvánvalóan megragadni a 2001. év egészségügyi minisztere azzal, hogy nem tér ki a feladatok elől, hanem inkább keresi azokat, látványosan vállalja a kihívást, alááll a terheknek. Ezért kellene neki is megengedni, hogy „túlreagáljon” egy ilyen rendkívüli eseményt és országos méretű ellenőrzéseket rendeljen el. Egyébként, ha komolyan vesszük Faludi Tímea állításait (és miután letartóztatták, az ártatlanság vélelme ellenére, komolyan is kellett őket venni), akkor el is kélték az adott kórházi osztályt és a többi kórházat illető intézkedések. Mert a betegek természetesen pánikba estek. Nővérek mesélték, hogy bizony megneheztedek az éjszakai ügyeletek. A betegek tudni akarták, hogy mit kapnak, látni akarták az ampullákat, feltették gyanakvó kérdéseiket. Lehet-e nehezten ezért?

A média sem járult hozzá a betegek nyugalmaához. De hát ezért sem lehet nehezten. A média nem hatóság. Harsoghatja, hogy egy ápolónő egy év alatt – saját bevallása szerint – harminc-negyven idős embert segített át a túlvilágra, ültetett be Charon ladikjába. Nem köteles megvárni a bizonyítást, nem köteles (csak szeretnénk, ha úgy szólna) tárgyilagos, szakszerű hangon beszélni.

Nem hittem és nem hiszem el, hogy az éjszakai nővér valóban „eltette láb alól” a betegeket. Elsősorban azért nem, mert (és az ÁNTSZ-vizsgálat most már megerősíti ezt), ha így lett volna, képtelenség, hogy ez egy év alatt nem tűnik fel senkinek. Másodsorban nem hiszem, mert nincs semmiféle indíték. A hírheft bécsi nővérek hasonlóan mondott esete más, ott a közösen elkövetett bűn kényszerítő ereje motiválta a cselekedetet. Másrészt a tudósítások alapján is valószínűtlen a történet. A kulcsot talán az adja, hogy kiderült: március 31-én lejárt volna Tímea szerződése. Gond nélkül megszabadulhattak volna tőle. Ezért is tiszteletre méltó, hogy munkáltatói nem hallgattak, vállalták a botrányt, bár talán nem tudták, hogy ekkora lesz. Tímea oldaláról nézve, ha fel akart tűnni, nem késekedhetett. Ezért jöhettek a sejtetések, a megjegyzések, a „tanúk” toborzása. A hétfői feljelentés és a csütörtöki letartóztatás között a rendőrség rejtett kamerá-

val figyelte a nővért, ám semmi gyanúsát nem észlelt, nem tudott bizonyítani. Mégis intézkedtek, feltehetőleg a jó szerencsében és a „tanúkbán” bízva. Mert hát bizonyíték, az nincs. Még annyi sem, amennyi lehetne. Mert nem volt szokás boncolni, viszont szokás volt hamvasztani.

Vigasztaljuk meg a nyomozókat, a boncolás sem mutatott volna semmit. Úgy mondták, hogy a nővér Seduxent, morfiumot és káliumot adott.

Legyengült, haldokló idős ember számára az infúzióba adott Seduxen végzetes lehet, nagy adag, száz milligramm morfium bizonyosan az. Mégis valószínűtlen, hogy ez előfordult volna. Alapvető szabály (és ha ezt nem tudták betartani, akkor a tanulság adott), hogy teljesen egyedül nem maradhat az éjszakás nővér. Minden orvos emlékezhet arra az élettangyakorlatokból, hogy az izolált békaszív káliumoldat hatására diasztolében megáll. Ha a nővér valóban ölni akart és konyított az élettanhoz, megfelelő káliumoldattal megtehetete. Ennek azután valóban nem marad semmi nyoma.

Kétségkívül befolyásol egy szomorú emlék. Évtizedekkel ezelőtt megvádoltak azzal egy, az NSZK-ba távozott és ott kiváló munkát végzett magyar sebészt, hogy ügyeletben piszkos vizet, felmosóvizet fecskendezett egy beteg infúziójába. Szakmai féltékenység és az idegenellenesség sugallta a képtelen vádat. Mire tisztázódott volna az ügy, az előzetes letartóztatásban lévő kolléga összeroppant és öngyilkos lett. A család kérésére, hogy rehabilitálják, az volt a hatóság válasza: nem lehet, hiszen nem ítélték el.

Egész más az eset, ott orvos, itt nővér, ott határozott tagadás az ostoba váddal szemben, itt a vallomás indítja el az ügyet. Mégis van rejtett és nyílt hasonlóság. És az egyik tudósítás szerint itt is előkerült a „schmutzwasser” motívum.

Bár nem tartom valószínűnek, természetesen nem teljesen kizárt, hogy Faludi Tímea elkövette tettét. Ha nem is harmincszor-nyegvenszer. Úgy vélem, ha ténykedése és a halálesetek között volt oki összefüggés, ez akkor sem emberölés. Talán a vizsgálat, aminek részletes eredményeit nem ismerjük, tisztázza ezt. Hogy tudniillik adott-e be a nővér orvosi utasítás nélkül gyógyszereket. Ha igen, és a páciens meghalt, akkor ez foglalkozás körében elkövetett halált okozó gondatlan veszélyeztetés, ám semmiképpen sem tekinthető emberölésnek.

Mindenesetre Tímea elérte lehetséges célját: médiasztrár lett. Ehhez nem kell ölni, elég elhívetni azt. Hiába élünk olyan országban, ahol szomorú esetek százai, ezrei (köztük történelmi személyiségeké) emlékeztetnek arra, hogy senkit bizonyítékok nélkül, saját vallomása alapján nem szabad elítélni. Tímeát egy ország ítélte el habozás és bizonyítékok nélkül.

Igen, a végső emberi tartalékaiból, a szakmai tisztességéből, a betegek, illetve a hivatás iránti elkötelezettségéből élő egészségügy ma már a kevésbé rendkívüli helyzetekkel is nehezen boldogul. Nem is várható el tőle.

Nem tudom, hogy az osztály vagy a kórház vezetése a kötelező feljelentésen kívül lépett-e az ügyben. Elgondolkodtam azon, mit tettem volna én a helyükben. Ha fülembé jut a hír, bizonyosan beszélek a nővérral, megpróbálom tisztázni magam a történeteket, hiszen feltehetőleg jobban értek hozzá, mint a rendőrség, illetve ők is csak velem együtt tisztázhatják az ügyet. Nem fenyegetett sem a további deviancia, sem a szökés veszélye, de talán elkerülhető lett volna az egészségügy megburcolása. Így most már a kórház, az egészségügy érdeke is az, hogy Tímea bűnösnek találtassék. Akkor ugyanis minden intézkedést indokoltnak lehet nevezni.

Az már a társadalom gondja és önmagában is korjelző, hogy az eset kapcsán egyáltalán szóba került az aktív eutanázia. Könnyű lenne azzal elintézni ezt a kérdést, hogy lám, mekkora a hozzá nem értés, hiszen az aktív eutanázia egyik alapvető jellegzetessége, hogy a beteg ember maga kéri orvosát, hogy vessen véget szenvedéseinek. De a probléma ennél lényegesen mélyebb. Döbbenetesen devalválódik az élet tisztelete. Nagy tekintélyű férfiak – alkotmánybíró, alkotmányjogász – bukkantak fel a képernyőn, és meggyőzően magyarázták, hogy a magyar alkotmányból levezethető az aktív eutanázia, az Alkotmánybíróság nem térhet ki ennek elismerése elől. Eltekintve attól, hogy a közgondolkodás terén messze állunk az olyan működő demokráciáktól, mint a holland vagy az ausztrál, jó tudni, hogy ezekben az országokban nyilvánvalóan kerülnek az aktív eutanázia fogalmát. Még akkor is, ha ennek egy változatát, igen szigorú szabályozás mellett, igen kivételes esetben engedélyezik.

A mi tapasztalatunk az, elsősorban a kisszámú, de nagy értékű hospice-szolgálatokból, hogy az emberi körülmények között ápolt, gondozott halálos betegek szeretik az életet, és ennek utolsó szakaszát is vállalják és igénylik.

Tímea történetének minden elemében – közvetlenül vagy közvetve – a lelki zavar kísért. Egy fiatal egészségügyi munkatárs lelki egészsége biztosan súlyosan károsodott, akár bűnösnek bizonyul végül, akár nem. De talán az is lehet, hogy ez a katartikus élménysorozat vezet majd a gyógyuláshoz. De a társadalom lelki egészsége is terápiára szorul. Van remény, mert a történet minden szereplője, ami az egészségügyet illeti – kórháziak, az ÁNTSZ, a tárca, a főváros munkatársai – végül is helytálltak, mentették a menthetőt. Megpróbáltak egy nyelven beszélni, a kényszerpályás, politikai nézetkülönbségek ellenére szót érteni, segíteni egymást.

A testi egészség helyreállítása, a gyógyítás önmagában is nagy feladat, de az egészségügy a lelki épségért is felel. Ezért lenne fontos az ágazat gyógyulása, megújulása, hogy hozzájárulhasson a társadalom lelki egészségéhez, békéjéhez, az értékrend helyreállításához. Faludi Tímea története arról is szól, hogy még hosszú az út.

Frenkl Róbert